

A Study of the Level of Subconscious Awareness (Id) Related to Individual Consciousness in the Stories of Ismail Hajani in "Payv" Magazine – Based on Freud's Psychoanalytic Theory

Skvan Ismail Mohammed*, Shvan Qasim Hassan
 Department of Kurdish Language, College of Basic Education, Zakho University, Kurdistan, Iraq

KEYWORDS: Psychoanalytic theory, Personality, Subconscious awareness, Freud, Ismail Hajani

  <https://doi.org/10.51345//.v36i1.1045.g525>

ABSTRACT:

Every individual possesses unique psychological traits that distinguish them from others in society and their surrounding environment. Especially, it is evident when discussing the subconscious awareness (Id), as one of the three components of Freud's psychoanalytic theory – the Id, the Superego, and the Ego. The charismatic personality of the individual plays a significant role in transcending social and religious boundaries, as well as moral restraints, by addressing desires that override shame and principles. Challenges often appear in understanding and analyzing the personality of such individuals when examining literary works, particularly in terms of the psychological state of the characters and how they achieve their goals. In this context, Freud's psychoanalytic theory, which explores the personality of the author and the characters in the subconscious mind, reveals the underlying purpose and hidden messages of the author. The level of subconscious awareness (Id), considered a reservoir of diverse suppressed desires and instincts rooted in human psychology since childhood, embodies this mystery and explores those repressed facets. These aspects, suppressed by the author throughout their life, are reflected in the protagonists and characters of works that delve into the subconscious. This study, titled A Study of the Level of Subconscious Awareness (Id) Related to Individual Consciousness in the Stories of Ismail Hajani in Payv Magazine – Based on Freud's Psychoanalytic Theory applies the concept of subconscious awareness (Id) to individual consciousness. It highlights both the visible and repressed sides of the author, exploring their psychological state, the suppression and restraint of desires throughout various stages of life, and how these aspects are mirrored in their short stories published in Payv magazine.

خواندنهک بۆ ناستنی ئەو "Id" ی یا کەسایەتییە تاکەکەسی - ل دویف تیۆرا دەروونشیکاریا (فرۆید) ی بۆ چیرۆکێن (نیسماعیل هاجانی) بێن د گۆفارا "پەیف" دا

سکفان نیسماعیل محمد*، پ. ه. د. ششان قاسم حسن

پشکا زمانێ کوردی، کۆلیژا پەرەردا بنیات، زانکۆیا زاخۆ، هەرێما کوردستان - عێراق

پەیفێن کلێک | تیۆرا دەروونشیکاری، کەسایەتی، ناستنی ئەو، فرۆید، نیسماعیل هاجانی.

<https://doi.org/10.51345/v36i1.1045.g525>

پوخته:

هەر مەرقەهک د ناخ و هەبوونا خوەدا، خودان ساخڵەتین دەروونی بێن خوە بێن تاییهتە و بێن جیاوازه ژ کەسانین دیترین د ناخا جفاک و ژینگەها دەرووبەری خوە دا، ب تاییهتی دەمی ئەم بەهەستی لایەنی ناستنی ئەو (Id) دکهین، کو نیکه ژ هەر سێ پارفەکرینین تیۆرا دەروونشیکاریا (فرۆید) ی - ئەو (Id)، ئەزێ بآلا (Super Ego) و ئەز (Ego) - بۆ کەسایەتییە کارەکتەری مەرقی، کو رۆلەکی مەزن د تێپەراندنا سنوورین جفاکی، نایینی و سانسۆر و سەرەدەرێکرین دلخواز و دلەزین مەرقی بۆ نەهیلانا شەرم و پەرنسپیان هەیه. چێدبیت دەمی شەرقەکرنا هەر بەرەهەمەکی نەدەبی ژ لایێ پرس و پرسگریکین گریدایی ب ناخ و دەروونی کارەکتەریفە و گەهشتنا ب ئەوی نارمانجا بۆ هاتییه دانان، هەندەک ئاریشه بکەفنه د ریکا تێگەهشتن و شەرقەکرنا کەسایەتییە ئەوان کارەکتەراند؛ د ئەقی رەوشیدا تیۆرا دەروونشیکاریا (فرۆید) ی کو نیک ژ ئەوان تیۆرین قەکۆلینی ل کەسایەتییە نفیسەری و کارەکتەری بەرەهەمی ئەوی دکەت؛ نارمانج و پەياما قەشارتییە نفیسەری بۆ مە بەدەته خویاکرن. هەلبەت ناستنی ئەو (Id) (لویف تیۆرا دەروونشیکاریا فرۆید) ی کو کۆگەها هەمی هەز و نارهزووین جۆراو جۆرین کپکرین ناخ و دەروونی مەرقییه، هەر ژ زارۆکینییا وی، ئەوی نەینی و پرسان بەرجەسته دکەت و قەکۆلینی ژ ئەوان گۆشەنیگیان دکەت، ئەوین ل دەق نفیسەری ل سەرانسەری ژیا نا نفیسەری هاتییه کپکرن و ل دەق قارەمان و کارەکتەری بەرەهەمین ئەوی رەنگفەدەن.

نەف قەکۆلینه ل ژیر نافۆنیشانین خواندنهک بۆ ناستنی ئەو "Id" ی یا کەسایەتییە تاکەکەسی - ل دویف تیۆرا دەروونشیکاریا (فرۆید) ی بۆ چیرۆکێن (نیسماعیل هاجانی) بێن د گۆفارا "پەیف" دا " هاتییه هەلبژارتن و ناستنی ئەو (Id) ی بێن کەسایەتییە کارەکتەری ل سەر هاتییه پراکتیزەکرن. ژ بەر ئەقی چەندێ لایەنی ناشکرا و لایەنی کپکریی بێ نفیسەری بۆ مە خویا بوویه، کانێ د چ رەوش و کاودانین دەروونیدا، هەز و نارهزووین وی هاتییه کپکرن و تەپەسەرکرن د قوناغین جیاواژین ژیا نا ئەوی یا بووریدا و ب چ شیوەیهکی نەف هەمی لایەنه د کورتەچیرۆکێن وی بێن د گۆفارا "پەیف" دا، رەنگفەداینه.

١. پێشهکی:

ھەردەم دەروونى مەزۇنى دىيىتە گۆرۈپانا مەلەلانى دىناپەرا (ئەز، ئەو و ئەزى بالا)دا، ھەروەسا د ناڧا ھەست و سۆز اندا ھەردەم ھەقىرىكە؛ ئەفقا ژبەر ئەفنى چەندى، لايەنى كەسايەتتيا مەزۇنى ب شىۋەك ژ شىۋەيان، ب ئاۋايەكى نەجىگر دىنەيت و دىيىتە كەسايەتتيا نەجىگر و لىقۇك. بۇ دىتتا رىنگە چارەكە بۇ ئەفنى چەندى، زانستى تيورا دەروونشيكاريا (فرۆيد)ى ب باشترىن زانست دەيتەل قەلەمدان، تاكو كەسايەتتيا نەيسەرى ب ئاۋايەكى زانستى د ناڧا ھەردەم ھەمەكى ئەدەبىدا بەيتە بەرجەستەكرن. ھەردەم بۇ ئەفنى چەندى، ھەردەم كەسەكى ژ مە لايەنى (ئەو) يىن خەمى تايەتتيا ھەي، ل ژىر رۇشنايا بىر و بۇچوونىن زانايى نەفدائى ئەفنى بۈرى "فرۆيد"ى و تيورا دەروونشيكاريا ۋى، لايەنى نەھوشيارىيى دەيتە بەرجەستەكرن. ھەردەم ژبەر ئەفنى چەندى، بۇچوونىن زانايى نەفدى ۋەكو دەرگەھەكى دەيتەل قەلەمدان ژ بۇ زانينا كەسايەتتيا ھەردەم نەيسەركەي.

ئەگەر ئەم بەرى خە بەدەنە ھەردەم ژانركە ئەدەبى، ب تايەتتى ۋەك ژانرى كورته چىروكى، دى بۇ مە خۇبايىت، ئەف بەر ھەمە د كۆكا خەمە ھەلگىرى چەندىن قەزىژىن ھەردەم ھەبونا نەيسەرى ددەتە خۇياكرن ۋەك كەسايەتتى ب تايەتتى، ھەردەم ژبەر ئەفنى چەندى، ل ددەمى ھەلگولينا ھەردەم ھەمەكى ئەدەبى، چ گومان تىدا نىنە كەسايەتتيا نەيسەرى، رۆلى خەمە يى ھەي؛ لەورا ئەدەب لگەل كەسايەتتى و دەروونناسىيى تىكەلى ئىك دىن و پىكە، دەيتە شەۋقەكرن و پارقەكرن ھەردەم گۆشەنگايەكا نەپنى دەيتە خۇياكرن نانكو چ ھەزرىن قەشارتى نامىن د ناڧا ئەۋى بەر ھەمە ئەدەبىدا.

۱.۱. ناۋونىشائى قەكۆلىنى:

ئەف قەكۆلىنەل ژىر ناۋونىشائىن خواندەك بۇ ناستى ئىد "Id" ى يا كەسايەتتيا ئاكەكەسى - ل دويف تيورا دەروونشيكاريا (فرۆيد)ى بۇ چىروكىن (ئىسماعىل سەلمان ھاجانى) يېن د گوفارا "پەيغ" دا -، پىنگاقەكە ب ئارمانداريا زانينا ئەۋى راستىيى، تاكو لايەنى (ئەو) يىن نەيسەرى ددەتە خۇياكرن، كورته چىروكىن نەيسەرى (ئىسماعىل سەلمان ھاجانى) ۋەك نەيسەركەي دەقەرا بەدەنەن، ئەۋ بەر ھەمەكى نەيسەرى د ھەزمارىن دەستىكى يېن گوفارى بەلاقىرىن، ھاتىنە ۋەرگىرن، ژ پىخەمەت پراكتىكرن و سەلماندا ناستى ئەۋى تيورا دەروونشيكاريا (فرۆيد)ى. د شىئادىيە ئەم بىژىن ژانرى كورته چىروكى ۋەك مەيدانەكا بەرفراۋان، دىيىتە جەكە گەلەك باش بۇ ھەندى ھەمە لايەننى پەنى و نەپنى بەيتە خۇياكرن و كەسايەتتيا نەيسەرى يا دەروونى بەيتە ئاشكرا و شەۋقەكرن.

۲.۱. گەنگىيا قەكۆلىنى:

گەنگىيا ئەفنى قەكۆلىنى د ئەۋى چەندى دايە، كو لايەنى (ئەو Id) ژ تيورا دەروونشيكاريا (فرۆيد)ى، ب شىۋەكە سەربەخۇ و ب تىروەسەلى لىسەر كورته چىروكىن (ئىسماعىل سەلمان ھاجانى) دى ھەيتە پراكتىكرن. كەسايەتتيا نەيسەرى ژ لايى ھەبونا لايەنى (ئەو) دى بەرجەستە بىت، د ھەمان دەمە، دەروونى نەيسەرى ب رىكا شەۋقەكرن تىكستىن ۋى، ب ئاۋايەكى باش بەيتە بەرجەستە و ژ پىخەمەت ھەندى، كانى ھەتا چ رادە لايەنى دەروونىيى نەيسەرى، كەتتيا بەر مەلەلانىا ئالۇزا دىناپەرا ھەزا و ئارماندارىياندا.

۳.۱. ئارمانجا قەكۆلىنى:

ھەردەم نەيسەركە بەر ھەمە خە دىنەيت، دى د ئەۋى بەر ھەمە ئەدەبىدا، چەندىن لايەننى قەشارتى ھەيتە جىگىركىن؛ چۈنكى گەلەك جارەن نەيسەرى ژ بەر چەندىن كىشە و پەرسىن دەروونى و جەكە ۋ... ھەند، نەشەت دەنگى خە بىلدەكە؛ ھەردەم ژبەر ئەفنى چەندى، ئەۋ دى ۋەك كەسەكى قەشارتى رۆلى خە گىرىت ۋە ھەمە لايەننى گەردىيى ب دەروونى خە يى كىكرى و نەكىكرى، لىسەر

ئەوان کەسایەتیا پێر فەکەت، ژ پێخمەت ئەوێ چەندێ کو دەروونی خوە پێ ئەنا و ئارام بکەت. ژ بەر ئەقێ چەندێ ئەم بین رابوون ل ژێر بیروبوچوون و تیۆرا دەروونشیکارییا فرۆیدی، لایەنی (ئەو) د بەر هەمین نقیسەر (نیسماعیل سلیمان هاجانی) د گۆفارا "پەیف" یدا لیکۆلین بکەین و راستیا ئەو چەندێ بسەلمینین.

٤,١. سنووری فەکۆلینی:

سەبارتی سنووری فەکۆلینی، ئەق فەکۆلینە لێسەر کورتە چیرۆکێن نقیسەر (نیسماعیل سلیمان هاجانی) هاتیە کەرن ئەوین ل ژمارەیین (٣٦،٣٧،٣٩،٤٢،٤٥،٥٤،٥٧،٦٣) بین د ناڤا گۆفارا "پەیف" دا هاتیە و هەشاندن، کو سەر جەمی ئەوان دبنە هەشت کورتە چیرۆک.

٥,١. میتودا فەکۆلینی:

میتودا بکار هاتی، پێکدەهێت ژ تیۆرا دەروونشیکاریا (فرۆید)ی دەربارەمی شروڤەکەرنا بەر هەمین ئەدمەبی، ب مەرەما فەدییتنا لایەنین دەروونی بین نقیسەری.

٦,١. گریمانەیا فەکۆلینی:

د پێرۆسەیا ب ئەنجام گەهاندنا ئەق فەکۆلینیدا، مە دقیت ئەوێ چەندێ ب ئاویەکی زانستی و ئەکادیمی بسەلمینین: ئەوێ د کورتە چیرۆکێن نقیسەر (نیسماعیل سلیمان هاجانی) یدا، هەتا چ رادە ناستی (ئەو) د ناڤا ئەوان کورتە چیرۆکاندا رەنگفەدەت و ئەق ناستی کەسایەتیا نقیسەری، چاوانی رۆلی خۆ بۆ بەرجەستەکەرنا بەر هەنگاریا ناستی (ئەزێ بێلند) د پێشدا برنا رۆیدانین ئەوان کورتە چیرۆکاندا، گیرایە.

٧,١. ناڤەرۆکا فەکۆلینی:

ئەق فەکۆلینە دابەشی لێسەر دوو پشکان دبیت، پشکا ئێکی یا تیۆرییە و تێدا ب شیوەیکێ گشتی بەحس ژ دەروونناسیی و ب تاییەتی ژ دەروونشیکاریا (فرۆید)ی - ب تاییەتی (ئەو) - هاتیە کەرن و پشکا دوویی کو پشکا پراکتیکیا ئەق فەکۆلینا مەیه، شروڤەکەرنا ئەوان هەر هەشت کورتە چیرۆکێن نقیسەر (نیسماعیل سلیمان هاجانی) یە د هەر ژمارین دەستپێکی بین گۆفارا "پەیف" یدا، کانێ ب چ شیویمی دەروونشیکاریا ناستی (ئەو) تێدا رەنگفەدەن و دەینه سەلماندن. هەر وەسا ئەو ئەنجامین کو ئەم گەهشتینی و لیستەیا ژێدەری کو د ب ئەنجام گەهاندنا ئەق فەکۆلینی، مفا ژ ئەوان هاتیە وەرگرتن، مە ریزکریه.

٢. پشکا ئێکی:

١,٢. جەمک و زاراقی دەروونناسی:

ئەگەر ئەم بەری خوە بدەینه زاراقی دەروونناسیی، دێ بۆ مە هێتە خۆیا کەرن کو بنگەه و رەه و ریشەیین ئەق زانستی (پەیف)ا دەروونناس د بێکۆکا خوە دا بۆ زمانی یونانی، ب هەردوو پەیفین (psyche) ب واتیا گیان یان دەروون بکار دەهیت، یان گەلەک جار ان پەیف (psychirios)، ب واتیا رۆحانی دەهیت (عەبدوللا، پێشەرەو: ٢٠١٣: ١٤). ژ بەر ئەق چەندێ بۆ مە خۆیا دبیت، پتیریا زانستین تا نەها گەهشتینه مە، د بێکۆکا خوە دا، دروستکری و داھینانین یونانییانە؛ ئانکو د سەردەمین کەفتا، ئەق زانستە ژ بۆ چارەسەریا دەروونی یان ناخ و گیانی دەهاتە بکار هینان. (پەیف)

logos) ب و اتایا زانست، یان ژى ځمکولین دهیت) (یونس، محمد: ۲۰۰۴: ۱۷). ب نهغی چنډی ژى، نهغ د دروونناسییه بوویه زانست و وک میتود سر دمرى لگهل هاتییه کرن ب تاییهتی د نهغی سر دمی نویدا، هر و هسا ئیک ژ ئوان ژى بابتهی نهغی ب خوه ځه دگریت.

۲، ۲. په یوهندییا دناقیرا نهغ و دروونناسی - دروونشیکاری - پیډا:

ئیک ژ تمه رین زور گرنګ نهغ هم بز انین، نهغ په یوهندییا دناقیرا نهغ و دروونناسیډا، کهنګى سر همدایه؟ ژ لایې کڅه سر همدایه، نانکو کی بو ژ بو بر سقدانا نهغی پر سیاری همدای؛ رمنګه گهلک بوجونین ژ هغ جودا بین هین و هر بوجونهک ژ گوشه نیګایه کڅه، برى خوه ددهته نهغی په یوهندیی. (په یوهندییا دناقیرا نهغی و دروونى دا گهلکا کڅه، ژ هینګى دهستیدکته، دمی مړوځى ژ بو دمر برینکرنى ژ دروون و هسنى خوه، ریک قه دیتین. فیلسوفى یونانى (نرسى) د پرتوکا خوه یا ب نافی "هونرى شعری" دا، بهسنى چمکى پاکرنا دروونى کریه، نهغ چمکى (نرسى) ژ گوشه نیګایا کار تیکرنا دیمین تراژیدى لمر دیدهان - بینمران - هاتییه ناراسته کرن، کانى ب چ شیوه نهغ دیمنه، کار تیکرنى لمر دروونى بینمران دکهن، نهغ بوجونه ب نیکم بوجون دهیت هژمارتن، کو لمر بنه مایه کى نیمچه زانستى، بهس ژ په یوهندییا دناقیرا نهغ و دروونیدا کر بیت (حاجى، عېدى: ۲۰۰۸: ۳۹).

ژ لایه کى دپه دهیته گوتن، رمنهیا نهغى ب شېوهیه کى گشتى ل سر بنه مایین دروونى دروستیویه، نهغ چنده ژى ب پشته ستنا ب پرتوکا (نرسى)، نهغ کار یګر بیا شعری لمر دروونى خواندهان و گوهډى بر جهسته دکته. هر و هسا نهغ ژ همیې گرنګر، کارین گرنګن (فرۆید و یونګ) نهغ کو بوجونین نهغان هر دوو رمنهگران، بوینه رینازما دروونشیکارى د نافی پروسىسا رمنهید، نهغ ژى دیترنى (تیورا دروونشیکارى). (ګردى، سردار نهغ: ۲۰۱۰: ۱۴۸). هر و هسا د سر دمی کڅه، نهغ دشین بیژن کارین (نرسى) دپه پېشنګ ژ بو شروقه کرنا بر همین نهغى ژ لایې دروونیه، لى د سر دمی نویدا، بوجونین (فرۆید، یونګ و نمدلرى)، دپه پېشنګ د شروقه کرنا بر همی نهغى ژ گوشه نیګایا دروونشیکاریا کسایه تیغه.

نهغر ته ماشه بکهن، دى بۆ مه ناشکرا بیت کو "هغدى له رمنهگران، له رمنهغى نهغیدا پشت به خاسیت و بنه مایه کانى دروونناسى دهیستن. نهغ رمنهگران همدلهدن بارى دروونى و عهغلى شار او هى شاعیر یان نووسر، دمر برن و توانای دانان و ناماده ی پیکهاته زموق و قهریحه نهغ هلسنګین، هیزى سوز و خياللاتى نهغ دیار بکات و نهغ کار یګر بیانه ی که دمر بر و کومل و داب و نمریت له هاتنه کایه نهغ باره ی دروونیه د بخته بر باس، لمریګه جوری بیر و بنیادی گیانى و زموق شاعیر نیشان دمت". (حسین، هیمداد: ۲۰۰۷: ۱۸). هلیت رمنهگر تال هر بر همی نهغى و هونرى، بۆ میناک ژى یى وک (کورته چیرۆک)، دبیته کمرستهیه کى خاف، نانکو (بابتهک) ژ بۆ رمنهگران، بۆ نهغ چنډى کو ناست و لایهغی قشارت یى نفیسمران، پى بهیته خویاکرن ب ناویه کى زانستى، نهغ چنده ژى ژ لایې میتودا رمنهغیا دروونناسیا دروونشیکاریه، دهینه شروقه کرنا، نانکو همی لایمین نهغى دهیته خویاکرن.

ژ لایه کى دپتره، شروقه کارین دروونى د نهغى باور بیدانه و دیترن (داهینانا نهغى رموشکا تاییه تییه و پدقیه بهیته شروقه کرنا؛ چونکى هر کاره کى هونرى - نهغى، ژ هوکاره کى دروونى یى هاتى بر همهینان، بۆ نمونه ژى (خمون) کو دوو لایم بین هین، نهغ ژى لایهغى ناشکرا و لایهغى قشارتینه) (تاتانى، محمد و زمکى، هشیار: سال: ۲۰۰۳: ۳۲). ژ نهغى گوتنى بۆ مه خویا دبیت، هر کاره کى نهغى د رقتى خوه دا، خودانى چنډین و اتاین ژ هغجودایه و هلگرین و اتاین

زور بلندن، ژ بهر هندئ ژى، شروقه‌کرنا هەر بهر ههمه‌کى ئەدهبى ب مفا وەرگرتنا ژ میتودا ڕمخه‌یا دموونشیکاریی، دئ ئهو بهر ههمه ب ئاوايه‌کى زانستى دموونیه‌ دهینه هه‌سه‌نگاندن و لایه‌نین قه‌شارتى، ب شیومه‌یه‌کى ڕاشکاوانه هینه ئاشکراکرن. "نوو‌سه‌ران و هونه‌رمه‌ندان توانای دیارکرنی ناخ و حاله‌تى ناناگایه‌که‌انیان هه‌یه، که بابه‌تیکی دموونی دموه‌مه‌ند، دمخاته به‌رده‌ستی سایکلۆلۆجیه‌سته‌که‌ان" (ر‌ه‌سول، هه‌لمه‌ت بايز: ۲۰۱۲: ۸۱).

هەر بهر ههمه‌کى ئەدهبى، دهمى دهینه نفیسن و به‌لافکرن، ئهو بهر ههمه و مکی مۆلکی وی نامینیت، به‌لکو ژ بؤ هه‌لکۆلینا ئهو بهر ههمی، دئ که‌فیه‌ به‌رده‌ستی شاراز ایین دمووناسی، ژ بؤ ئاشکر اکرنا نه‌ستی و ناخى نه‌ناشکرا دا. ئەگەر ئەم هه‌سه‌نگاندنه‌کى به‌کەین (پیداچونه‌کى د بهر ههمین زانایین مەزن بین دمووناسیدا، دئ تته‌که‌ى سه‌رنج‌راکیش بیت و مرو‌فی مه‌ده‌هوش که‌ت کو ئهو ژى، ئهو راستیه‌یه‌ یا کو گه‌له‌ک ژ ئه‌وان نفیسه‌ران، بهر ههمین نفیسه‌ر و شاکارین جیهانی بین به‌رئ، بین خواندین. بۆچوونین زانایى ب ناڤۆدنگ ئانکو "سیگموند فروید" ی، بوونه بناغه ژ بؤ بهر ههمین نفیسه‌ر و فیه‌له‌سو‌فین و مک (داستایۆفسکی، شکسپیر، نیتچه، دیدرو، گوتی و شیلیری) (گولی، نه‌سه‌رده‌ین ئیبراهیم: ۲۰۱۶: ۴۶). که‌واته ئەم دشین بێژین کو (سایکلۆلۆژیای ئەده‌ب، بواریکه که له سروشتی په‌یوه‌ندی نیوان ناوه‌روکی بهر ههمی ئەده‌بى و جیهانی دموونی نه‌ستی نفیسه‌ر ده‌کۆلینه‌وه، یه‌که‌م جار لسه‌ر ده‌ستی فروید و هاو‌ریکانی له کوتایى سه‌ده‌ی نۆزده‌یه‌مدا سه‌ریه‌له‌داوه... ژيانى دموونی نووسه‌ر دمخاته بهر تیشکی لیکۆلینه‌وه خۆی له بابه‌تى جوانناسی ده‌ق به‌ دوور ده‌گریت (به‌رزنجی، عبدالله تاهر و به‌رزنجی، عه‌لى تاهر: ۲۰۲۴: ۳۱۱).

ل دهمى ب ئەنجام گه‌هاندنا پرۆسێسا ڕمخه‌گرته‌ى ژ لایى ڕمخه‌گره‌فه، ڕمخه‌گر ههمی لایه‌نین جوانیا ده‌قی، ئانکو لایه‌نى روخساری دئ پشتگو‌ه هافیت، ل قیرئ یا گرنه‌گ بؤ ڕمخه‌گری ئه‌وه، دهمى هەر بهر ههمه‌کى ئەده‌بى ل دویف تیورا ڕمخه‌هیا دموونشیکاری یا (فروید) ی فەه‌کۆلیت، ب تته‌ى دئ ژ لایى دموونی نفیسه‌ریه‌ فەه‌کۆلیت، ئانکو بؤ مه‌ خویا دبیت کو (ڕمخه‌یا دموونشیکاری، کارى لسه‌ر هندئ ده‌کەت کو نه‌ینیا نه‌ستی نفیسه‌ری دهر‌بخیت و پاشی ئهو نه‌سته به‌ینه‌ شروقه‌کرنا) (التکرلي، نه‌اد: ۱۹۷۹: ۳۸)، ب گۆته‌که‌ دى، کارى ڕمخه‌یا دموونشیکاری ئه‌وه، ههمی لایه‌نى نه‌ینیا لایه‌نى نه‌هوشیار یا نفیسه‌ری به‌رچاف به‌خیت و پاشان ئهو لایه‌ن و ئاسته، ب شیومه‌یه‌کى زانستى به‌ینه‌ شروقه‌کرنا.

(فروید) لسه‌ر ئه‌وى باوه‌رییه‌ کو عه‌قل و مێشکى هەر که‌سه‌کى، ژ سى ناست و به‌شین خودان باندۆرین (خۆدناگا — هه‌ست (conscious)، نیوئاگا یا نیش ناگا — پێش هه‌ست (subconscious or preconscious) و ناخۆدناگا — نه‌ست (unconscious) پێکه‌یه‌ت) (ویبستیر، راجیر: ۲۰۰۶: ۱۶۷):

۱، ۲، ۳. هه‌ست (conscious)

هه‌ست یا ن هوشیار ی، دهر‌باریه‌ى زاراڤى هوشیاریه‌ى، گه‌له‌ک پێناسه‌یین ژ هه‌فجودا ژ لایى زانایین دمووناسیه‌یه‌ بؤ هاتینه‌کرنا. ئەفجا هەر ئیکى بۆچوون و پێناسه‌ ل دویف تێگه‌هشتن و به‌رژموه‌ندی و زانینا خوه، دایه‌ خویاکرن و شروقه‌ بؤ هاتینه‌کرنا. په‌یفا هوشیارى به‌ر‌امبه‌رى په‌یفا "الوعى" یا عه‌رمیه‌ ده‌یت، د زمانى کوردیدا ئەف زاراڤ ب ئەقان په‌یقان ده‌یت: (هوش، هوشیار ی، هوشمه‌ندى، وشیاری، ئاگاری و ئاگاداری).

ئەف زاراقە بۆ ئیکەم جار ژ لایێ زانایی دەروونناس "ولیم جیمس" یفە هاتییه داھێنان و لێسەر کارێن مێشکی جێبەجێکرییه و پاشی هاتییه بۆ ناڤ لایەنی مێشکیی کەسایەتی بێن چیرۆکێدا، وەکو جەقەنگەکی ئێدەبی قەگژ هاستن (نوری، هێرش تاهر: ۲۰۲۳: ۸۶). هوشیار ی ئەو لایەنی مەروڤی بێ ناسکرایه، ژ بۆ گەهشتنا ب ئەوان نارمانجین خوە بێن ژیان، ئانکو گەهشتنا ب جیهانا خوە یا حەز و ویستنه. (فرۆید) ب ئەفی شێومێ هوشیارییێ ددەتە خۆیاکرن: "هەست هەموو ئەو هەست و ئەزمونانە دەگرێتەمە که له ساتیکدا به ئاگاین لێیان، ئیستا من ئەم شتانه دەنوسمەوه، کەواتا ئاگام هەیه له گرتنی پێنوسەکمە و دیمەنی لاپەرکەوه، ئەو بیرۆکەیهی که هەلەدەم بێگەیم" (مستەفا، یوسف حەمە صالح: ۲۰۱۹: ۴۰). کەواتە هەست و هوشیار، دبیته بنەمایێ سەرەکیی هوشیاریا مەروڤی و چ تێستەکی نەهینی ناھێتە رویدان، بەلکو هەمی لایەنی هوشیارییێ ب خوەفە دگریت و ب ناسکرای دھیتە راگەھاندن ل دەف تاکێفە. "ئەو لایەنی ژيانا دەروونیێ تاکیه کو ب تەمامی بێ هوشیارە، دەربارە ی هەستی ژ ی ئەو تاک بزانی ل کیفیە، دزانی چ ل دەور و بەرا دھیتە رویدان". (الشوربجي، نەبیلا عباس: ۲۰۰۳: ۲۷)

۲، ۲، ۲. پێش هەست – (subconscious or preconscious):

ئەو بەشێهە کو مەروڤ ب ساناھێ دشیته ئەوان ھزر و تێشتان بێنیتە بێرا خۆ، بێن کو مەبەستا ئەوینە (حوسین، ھیمەدای: ۲۰۰۷: ۳۴۷) و (ب ئەوان بێرەمەریین زەینی ژ ی دھیتە گۆتن، کو ھەر چەندە سەرڤە – سەرڤە هاتییه ژ بێرکرن، لی ھەر بێستەکەکی دشیته بێتە د بەشی خۆدناگاییدا) (شەمیسە، سیروس: ۱۳۸۳: ۲۱۹). ئانکو ئەف بەشە ب لایەنی دووبارە بێرنا نینا مەروڤی، دھیتە ھەژمارتن.

۳، ۲، ۲. نەست

زاراڤی نەستی، ب واتا نەبونا ئاگەھدارییە و (ھارایمەن ل سالا ۱۸۹۶) ب خۆدانێ ئەفی زاراڤی دھیتە ل قەلەمدان". (ئاسۆن، پۆل لۆران: ۲۰۲۱: ۱۰۲). نەهوشیار ی تێگەھەکی گەلەک گرنگە کو ژ لایێ "فرۆید" یفە هاتییه بکار ھێنان، ل دەمی شروڤەکار بێن خوە لێسەر (بەر هەمی ئێدەبی) کرین. کەواتە (نەهوشیار، بەشەکە ژ مەژیی مەروڤی، ل دەمی نەنامەدەبونا هوشیار بێهەستی ل دەف مەروڤی پەیدا دبیته. "سیگمۆند فرۆید" ی وەسا دا یە خۆیاکرن کو بێ هوشیار، ژ ئەنجامی کێکرا رەوشەکییە ل دەف مەروڤی. ئەف رەوشە ناھیتە بەر زەمرن و دێ بەر دەوام بیت ب جورەکی ژ جوران، بێ ئاگایی دێ گەھیت). (نوری، هێرش تاهر: ۲۰۲۳: ۸۸). ئەف "نەهوشیار" یە یا بەندە، ب لایەنی کێکرا ئەوان پەیمەندیین گریدایی ب ژيانا تاکەکەسی و ئەوان حەزاقە، بێن کو ب ھەر ئەگەر مەکی ئەو حەزە ل دەف کەسی بێن ھاتتە تەپەسەرکرن و کێکرن و ژ ئەگەر ئەو ئەوان بارۆدخین ژیار ی و کۆمەلایەتی و ئایینی، کەس ئەوان ھەمی حەزان قەدگۆ ھیزیته د کۆگەھا پاشخانا مێشکی خوەدا.

ھەر دیسان فرۆید سەبارتی لایەنی نەهوشیار کو حەزێن تەپەسەرکری ب خوەفە دگریتن دبیژیت: "لایەنی هوشیاری ل بەر دەستی ھەزارا هوشیاردا نینە و ب ھەزەما ئیکسەر ژ ی نەشیت نافرۆکا نەهوشیارییێ دیار بکەین، لی بۆ دەستفەئینانا نافرۆکا نەهوشیارییێ، ریکین نەراستەوخۆ ھەنە، کو ئیکەم ریک خەنە، دوو کریارین گشتیی خەوان، ژ بۆ قەشارتن حەزێن قەدەغەکری بریتیە ژ: تیکەلکرن و جێگۆھورکێ". (زیاب، ئەبوعەبید عبدوللا: ۲۰۱۳: ۵۶-۵۷). ئەف کێکرنە، ئانکو نەهوشیارییە ب ئاوا یەکی گەلەک بەیز ل دەف ھەر کەسایەتیەکی دھیتە قەشارتن، لی ژ بۆ دیتن و خۆیاکرن نافرۆکا ئەفی نەهینی، ب ریکا شروڤەکرا ئەوان ھێمایین د ناڤ خەواناندا دھیتە ئاشکرا کرن. ژبەر ئەفی چەندێ بۆ مە ئاشکرا دبیته کو "خۆیندەمە ی تیکستەکان بە پێی میتۆدی سایکۆلۆژی، چەندان دەرگای ترمەن بۆ دەکاتەمە بۆ بێینی لایەنە نادیار و شارەوانەکانی، ھەر و ھا بۆ خستەرووی دەرکەوتەمانی ئاگای و ئاگایی که له ناواخانی تیکستدایە، لێرەدا رەخنە ی ئێدەبی

دەمچیتە نێو ئەو پێوەندییە کە لە نێوان ستایلی سایکلۆلۆژی و رەفتاری مەروفا هەیە". (وەهەب، یەحیا: ۲۰۲۳: ۱۰۵).

شروقهکرا هەر دەقهکێ ئەدهی ل ژیر رۆناهییا زانستی دەروونناسیی و ب تاییەتی ژ ی ب ریکا میتودا رەخنەیا دەروونشیکاریقه، ئەو لایەنێن قەشارتی دەینە رۆنکرن و ئاشکراکرن وەک لایەنێ (هوشیار ی و نەهوشیار ی) د ناڤا ئەوی دەقی ئەدهیدا. "دکتور یوسف و غلیسی" چەندین بنەمایەکان بۆ رەخنەیا دەروونی دادنیت و دیار دکەت کو پێدقییه دەق، ب شێویەکی درستی ب نەهوشیاریا خودانێقه بەیتە گریدان. هەروەسا بنیاتیەکی نەهوشیاریا دەروونی داھێنەریدا کو ب شێویەکی هێمایان، رەنگەدانا وی نەهوشیاریی ل سەر دەقی بەیتە دیارکرن؛ ئانکو یا گرنەگە رەخنەگر ژ لایەکیقه ل سەر کەسایەتیا نقیسەری براوەستیت و ژ لایەکی دیقه ژ ی، ل سەر ئەوان کپکرنێن کارتیکرن ل سەر کرین، براوەستیت). (یاسین، ئەحمەد: ۲۰۱۵: ۱۱۲-۱۱۳). فرۆید د شروقهکرا خوە دا، وەسا ددەته خۆیاکرن کو (میشک وەک چیاہەکی بەفرییه یی ل سەر ئاقیم کو ئەو لایەنی ل سەر ئاقی کەتی، ریزیا (۱ ژ ۹ ئەو لایەنی هوشیاریی یه و هەروەسا ئەو ریزیا مای ی ژ ی، نەهوشیارییە کو دبیتە ریزیا ۸ ژ ۹ (الکرکی، وجدان خلیل عبدالعزیز: ۲۰۲۰: ۲۰۱۳). ئەف چەندە یەکی دگەهینیت، کو لایەنی نەهوشیاریی ریزیاہەکا هەره مەزن، ژ میشکی مەروفی داگیر دکەت.

۳، ۲. ناستین کەسایەتیا مەروفی ژ رەوانگەها "فرۆید" ی:

بشتی کو (فرۆید) ی عەقڵی مەروفی ل سەر ئەوان هەر سی بەشین ناڤیری داہەشکرین، هەروەها د بەر دەوامیا گۆهرین و پیداجوونی ب تیۆریا خۆ، ئەوی داہەشکرا کەسایەتیا مەروفی ژ ی بۆ سەر سی ئاست و پشکین سەرەکی بێن گرنەگ داہەشکر، کو بریتینە ژ سی گۆشەیا (ئەو، ئەز و ئەز ی بالا) یه:

۱، ۳، ۲. ئەو "ID"

ئەف ئاستە یان جەه، جەھ کۆمبونا هەمی ئەوان حەز و قیانییە، ئەوین چەوساندی و کپکری، ئەف چەندە هەر ل دەستپیکا زارۆکینیا مەروفی یا هەمی، لی گۆھی خوە نادەتی کانی ئەف ئاستە هەتا چ رادە، باشە یان نە یا باشە. (ئەم ئاستە، شۆینی کۆبونەوی هەموو حەز و ئارەزوو کپکراو و خەفەکراوەکانە، کە هەر لە مندالیەو لە دەروونی مەروفا جیگرموہ چیژ وەرگرتن و تیرکرنی حەزەکان بە لایەوہ گرنەگ بێ گۆیدانەوہ ئەوی تا چەند لەگەل عەقڵدا د مگۆنجیت) (حوسین، هیمەد: ۲۰۲۰: ۲۱۸). فرۆید ل دەمی ریزکرا ناستین کەسایەتیا دەروونی مەروفی، ئاستی (ئەو) ب نیکەم ناستی دادنیت و دبیزیت "لایەنی قەشارتیی کەسایەتییە کو هەردەم لگەل دەور و بەران و ژینگەھ و یاسا و داوونەریتان دکەفیتە د مەملاندا؛ ئانکو ئەو ئاستی ب هەفرکە، یی کو دژی داوونەریت و دەستەلات و تشتی سەپاندی رادوەستیت" (نەیلی، نەمت الله حامد: ۲۰۰۷: ۲۹-۳۰).

مەروفا د هەبوونا خوە یا بابلۆجدا، هەردەم دقیت هەدەک کاران نەجام بەدت، لی ئەو کارە تارا دەیهکێ گشتی، ب دژە یاسا و دژە کۆمەلگەھ دەیتە دانان. (ئەو هەمی قەکۆلینن هاتینە کرن ل سەر ئاستی (ئەو)یم وەسا ددەنە خۆیاکرن کو ئەفی ئاستی ریزیا (۷۰ سەدئ) ژ کەسایەتیا مەروفی داگیرکرییە، ئاراستە و نوینەری تاکە بۆ هەمی کارین نەینی و ژیا نا رۆژانە). (حەمەد، یوسف عۆسمان: ۲۰۰۴: ۱۵۹). ئاستی (ئەو) دبیتە لایەنی داگیرکەری کەسایەتیا نەینییا دەروونی مەروفی. هەردەم کار دکەت سنووری خوە دەر باز بکەت و بیتە ناستی هەفرکیا ژیا نی، ئانکو ب لایەنی یاخیبوونی دەیتە ل قەلەمدان. دەیتە مگۆتن (ئەو) ((بە سەندووقی رەشی مەروفا ناوزەتکاروہ کە هەموو

نەهێنەکان و ھەز و نارەزەووکان و چێژ و غەریزەکان و خالە لاوازەکانی مەرۆف تۆمار دەکات))
 (سەعید، ئازاد محمد: ۲۰۱۶: ۱۷۴).

۲، ۳، ۲. نەز "Ego"

ئەف ناستە، کارکرە ئایێ گەرنەکان ب لایەنی عەقڵی و لۆژیکێ؛ ئانکو (ئەف ناستە لێسەر بنەمایێ لۆژیکێ بێرێفەچیت و ھەردەم خوە لگەل یاسایێ گشتی یێن مەرۆفایەتیێ دگۆنجییت) (عزیز، عبدالعزیز ئەحمەد: ۲۰۱۴: ۲۴۲). ئەفە ئەوێ چەندێ دگەھێنێت کو ئەف ناستە کەسایەتی خوە لگەل لایەنێ جفاکی و ژینگەھێ ئەوێن د ناڤا کۆمەلگەھێدا، دگۆنجییت. ھەروەسا ھەردەم گۆنجانەنەکی دێخیتە دناڤەر ھەردو ئاستێن (ئەز و ئەزێ بالا) دا. ب گۆتەکا دیتەر (ئەز یان من، ئەو بەشەھێ لە کەسایەتی مەرۆف کە دەکەوتێتە نیوان جیھانی دەورە و داواکاری و پێداستیەکانی (ئەو)، بە پێی مەبەدیی ریاستێ ھەلسۆکەت دەکات و وەک ناوێزیوان و ریکخەری وایە لە نیوان (سێ) زلھێزدا. (فرۆید) دەلێت کار و ئەرکەکانی (من)، زۆر گران و دژوارە، لەبەر ئەوەی زۆر زەحمەتە مەرۆف لە ژێندا بتوانێت لەبەر کاتدا، خەمەتکار و بەردەستی دوو ناغا و کەلەگا بێت)) (قەرەمچەتانی، کەریم شەریف: ۲۰۰۵: ۳۰۳).

۳، ۳، ۲. نەزێ بلند "Super Ego"

ئەفە ناستە ژێ، ئاستێ سێی یە ژ ھەبوونا کەسایەتیێ ب دیتنا "فرۆید"ی، کو ژ یاسا، رەفتار، ژینگەھ، دابوونەریت و جفاکی پێکدھێت. (نەزێ بالا - نەزێ بلند)، پێگەرکەنە ب یاسا و رەفتار و دابوونەریت جفاکی و ھەردەم بزاقی دەکەت، کەسایەتی د قالیێ (ئەو) یدا دەرباز بکەت و بکەتە د قالیێ ئاستێ (نەز) ی و (نەزێ بلند) دا و بێرێدەرێ ئێکێ، لێسەر کارێن مەرۆفی یێن باش و خراب و ھەر گافا (نەزێ بلند) دقێت، ئەوان ھەز و نارەزوویێن مەرۆفی یێن حالەتی (ئەو) یدا ژ ناڤ دێت (عبدالرحمن، اسعد، ۲۰۱۷: ۱۱۱). د شیاندا یە ئەم بێژێن (نەزێ بلند)، وەکی ناڤەینکارەکیە کو ب ئاراستەکرنا کەسایەتیێ مەرۆفی بەرھەف لایەنی چاکبوونی د ناڤ جفاکیدارادبیت و ھەروەسا پێگەرێکر ب ئەوان یاسایێن جفاکی، ئەوێن جفاک لێسەر دچیت؛ ھەر وەکی ترازێکە دھێتە دانان بۆ ئەوان ھەزێن کو ل دەف مەرۆفی ھەین. ((نەزێ بلند گەلەک جارێن د بێتەر رێگەر ل ھەمبەر ئاستێ (ئەو) ی و ناھێلێت کرێارێن دژی کەتواری ژ کەسایەتیێ مەرۆفی بەرکەش)). (یاسین، ئەحمەد: ۲۰۱۵: ۱۷۰).

د شیاندا یە ئەم بێژێن ھەر جارەکا ئاستێ (ئەو) پێکۆلان بکەت، کارەکی نەرەوا ئەنجام بەدەت، ئێکسەر (نەزێ بلند) بۆ نەھیلانا ئەوێ کرێار دژە کەتواری، یێ بەرامبەر راوەستاییە. ب گۆتەکا دی ((سۆپەر ئێگۆ دەشی بە پارمەکی دوو دیو بچرێنرێ، کە پرووکیان وژدانە و پرووکیە تری منی ئالیدیالییە، ئەو بە سروشتی سزاو پالێشتە وە بەندە کە ئارستەیی مندال دەکریت، وێژدان لە سەر بنەمای خراپی رەفتارە کە مەلەکی لێسەر سزا ئەدریت درۆست ئەبێ، وەمنی ئایدیالیێ لێسەر کاری باش کە مایە پاداشتە درۆست دەبێ، دوا ئەوەی کە ھەز و نارەزوویەک (ئەو) وە بەرز دەبێتەو ئەو لە بازگەیی منی بالا رادەگرێت)). (مەلا زادە، رێبوار محمد: ۲۰۱۶: ۲۴۲ - ۲۴۳). لەوێ (نەزێ بلند) ب بەرزترین خۆماتیێ وێژدانی دەیتە نیاسین، ئەو دەنگێ بچیکە و سەرخۆمییە، لایەنی راست و چەوتاتیێ د ترازیا (نەزێ بلند) دا خۆیا دەکەت و دکەشێتە د ناڤا لایەنی نەھوشیاریی و ھاوشیوھیی ئەویدا؛ چونکی گەلەک رەخنەیی توند لێ دەیتە گرتن. (راجی، فاطمە عمران: ۲۰۱۴: ۱۱۲).

٣. پشکا دوویتی (چاوانییە رۆلگیرانا ناستنە نوئی د کورتە چیرۆکێن ھەلبێزار تییەن) (نیسماعیل سلیمان ھاجانی) (دا):

د ئەفقی پشکیدا ژێ ل دویتۆر نافونیشان و ئەو گریمانەیا ل پێشەکییا فەمۆلینا خۆ مە ئاماز مینکری، دئ ل دویتۆر کەمەستەیین فەمۆلینا خۆ، کو ھەشت کورتە چیرۆکێن (نیسماعیل سلیمان ھاجانی) مە ژ ھەژمارین دەستپێکی یین گوڤارا "پەیف" ئ وەرگرتینە، دئ دەینە خویاکرن و سەلماندن، ئەری گەلو ئەو ئاستن (ئەو) ی یی کەسایەتییە مروۆفی د تیۆرا دەر وونشیکارییا "فرۆید" ی، ب چ شێو مەکی د ئەفان کورتە چیرۆکاندا بەرجەستە دبیت و ب چ ئاویەکی، رۆلی خۆ د پێشدا برنا رویدانین ئەفان کورتە چیرۆکاندا دگیریت. نوکە ژێ دئ ئەوان ھەر ھەشت کورتە چیرۆکان وەک کەمەستەیی پراکتیکا خۆ، ژ بۆ ھەبوون و سەلماندن گریمانەیا فەمۆلینا خۆ، ئیخینە بەر تیشکا لیکۆلینکرنی:

١, ٣. خواندنا ناستن (ئەو) د کورتە چیرۆکا "سەرەدانەکە درەنگ" دا:

نقیسەر ھەردەم لایەنی دوویتی د ناڤا نفیسینی دایە و دەیتە بەرجەستەکرن، وەکی کەسەکی ناگە ژ ھەر چار دەوران دەیتە دانان، ب ئەفقی چەندئ کارئ سەر مکی یی نفیسەری دبیتە رۆلگیرانا کەسی دوویتی د ناڤا ھەر بەر ھەمەکی دا یە، ئەف کەسی دوویتی ژێ گوزارشتی ژ ناخی نفیسەری ب خوە دکەت، ب ئەفقی چەندئ (ئەو Id)، ئانکو ئەف ئاستە ژ ناستین ھەرە گرنگ یین کەسایەتییە مروۆفی دەیتە دانان، بۆ ئەفقی ئاستی "فرۆید" ی رۆبەر مکی ھەرە مەزن یی دایە، ژ بەر ئەفقی چەندئ ئەفقی لایەنی رەھەندە مکی باش یی دەروونی ب خوە گرتییە. ھەر ژ ئەفقی گۆشەنیگایی، ئەم دشیین بێژین د کورتە چیرۆکا "سەرەدانەکە درەنگ" دا ئاستن ئەو (Id) ی یی کەسایەتییە، ب ھاریکارییا لایەنی نەستنی نفیسەری، ب ئاویەکی گەلەک رۆھن دەیتە خویاکرن بۆ نمونە:

"بیرا تە دەیت ل کۆلانا تەنگ کی سینگی "فەھو" ی دگەمراند و کی ل سەری کولانی زیرەقانی دکر و قروچ دگەریا خوەدان... کەکو من ھەمی دەما دشییاتە، شەفین ھافینا ل تاخی قەرەچا من بەر دکۆلین ژنکا وەردکرن" (ھاجانی، نیسماعیل سلیمان: ٢٠٠٦: ١١٧).

لایەنی فەشارتی یی نفیسەری د ئەفقی کورتە چیرۆکیدا، ب ئاویەکی بێیەردە دەیتە دبتن و ھەمی ئەوان دابوونەیت و یاسا یین د ناڤ کۆمەلگەھیدا دبەزینیت، ھەزین خومین کپکری یین زار و کینی ب ریکا ئاستن ئەو (Id) ی نیشاندەت، دا بەرەف لایەنی ئارامییا دەر وونیفە بچیت. ئەف چەندە ژێ ب خوە، ب کارەکی باش ل دەف دەروونناسان دەیتە ل قەلەمدان؛ کەواتە د قیرەدا ئاستن کەسایەتییە نفیسەری دبیتە کەسایەتییەکا ئازاد و دەروونی خوە پاک دکەت و ب شێو مەکی راستەوخو دانپێدانن ل ھەمی کریارین خومین سیکسی دکەت و بی پەردە باسدکەت و دگەیتە گۆپینکا تیربوونا خوە یا جوتبوونی. ئانکو تیربوونا رەفتارا یا ھاتی نەجامدان. ھەر بۆ ئەفقی چەندئ دەمی دانپێدانن ب ھەزرا خوە یا سیکسی دکەت و ب ئاشکرایي دبیزیت: "بیرا تە دەیت ل کۆلانا تەنگ کی سینگی "فەھو" ی، گەمراند". ئەف چەندە باشتەین نمونە یە کو نفیسەری ھەمی لایەنی خومین کپکری یین ب شێو مەکی راستەوخو، دژایەتییە ئاستن ئەزئ بلند (Super Ego) دکەت و گەھشتیە ئەو لایەنی ئەو دقیا ب تاییەتی ئەو لایەنی د ژبیانا دەستپێکیا ئەو دا ئەوا ھاتی کپکری.

٢, ٣. خواندنا ناستن (ئەو) ی یی کەسایەتییە تاکەکەسی د کورتە چیرۆکا "شەواف" دا:

وەک یا زانا ئەف ئاستن (ئەو) ی ب بنگەھێ سەر مکیی تیۆرا "فرۆید" ی دەیتە دان ژ بۆ شێر و فەکرنا پیکەتەیا سەر مکیا کەسایەتییە ھەر تاکەکەسەکی؛ چونکی ھەر کەسەکی ھەمی دوو ھەبوون یین ھەین، ھەبوونا ناشرکا و ھەبوونا نەپەنی. ژ بەر ئەفقی چەندئ دەمی مروۆف دکەیتە ھەبوونا

المجلد 35 - العدد 4 - لسنة 2024

قوناغ بؤ قوناغ بهر هف نارمانجداریا خوهفه دچن بئ راوهستان، نهو ژ ی ب ریکا دهر برینا هندهک په‌یقین کللی ددهت خۆیا کرن. ژ بهر نهفئ چهندئ ناستئ نهو ی بئ کهسایهتیا دهر وونئ خوه تهنا دکهت و نه ستئ خوه پئ نارام دکهت؛ نهف چهنده دبیهته نهگهرئ بالا دهستبونا نفیسهری لسهر بهرهمئ خوه، دا کارمهکتر ببنه بهشکهک ژ ژيانا نهو ی یا کهتواری. ب گوتنهکا دی، دهمن نفیسهر بهحسئ هندهک په‌یقان دکهت، و مکی په‌یقین "دهر یا و حوری"، ب شئومیهکئ ژ شئومیان، حمزا خوه یا نئراتیی دئازربنیت و بهر هف لایهمنئ خوه یئ خوهشیا تیرکرنا حمز و ویستین ژيانا خوهفه دچیت، نهف چهنده ژ ی دبیهته نهگهرئ هندئ، کو ناستئ نهو ی بئ کهسایهتیا نفیسهری، لسهر ناستئ نهو ی بلند سهرکهفتی بوویه.

٣، ٤. خواندنا ناستئ (نهو) ی بئ کهسایهتیا تاکهکسی د کورته چیرۆکا "تول چ و چ دگهری؟" دا:

دبیت دهمن نفیسهر بهحسئ بابتهکئ کپکری یئ گریدایی ب لایهمنئ حمزا سیکسی بکهت، ب ئاوایهکئ ئاشکرا نابیزیت؛ لی پیکولا دکهت ب رینا بابتهکئ دی ناماژئ ب بابتهئ خوه یئ کپکری بدهت و مک: "نافئ ته و کئی لسهر قورمئ دارا بۆزو". نهف په‌یقه ناماژئ ب لایهمنئ حمزا جووتبونئ دناقبهرا همر دوو ڕمگزاندا ددهن، نهف چهنده یا راسته دهمن نفیسهر ب همر شئومیهکئ ژ شئومیان ههولدهت ب ریکا ئاشکراکرن ناستئ نهو ی بئ کهسایهتیا خۆ، بگه‌یهته نارمانجداریا خوه یا تیربونئ یا حمزان:

"ته دقیا ههموو رۆژان بارانا گورگی بیت و تو و هه‌قالئ خوه ل فئ ریکئ بچن، هیشتا نافئ ته و یئ کئی، لسهر قورمئ دارا بۆزو نفیسیه، تهو نهو نهفئ ریکئ چیرۆکن درێژ ل گهلێک ههنه، پشتی تو گه‌هشتیه نه‌هالا ده‌گۆ، تو ب خوه کهنی". (هاجانی، نیماعیل سلیمان: ٢٠٠٦: ٩٥).

د نهفئ کورته چیرۆکیدا، لایهمنئ کپکرنئ، ئانکو (نهو ی بلند) یئ زاله ل زۆربها دهقی و نفیسهری تارادهیهکئ باش ناستئ نهو ی بئ کهسایهتیا خۆ ژ نهوان یاسایان، نهوین چقاکی بؤ دانان، سنووردار کرپیه کو هه‌لبهت، نهف چهنده بوویه نهگهرئ لاوازیا دهر وونیا نفیسهری و هه‌لبهت نه‌شیا خوه ژ دهر برین و بئیهردمیا نهو ی هیزا دهر وونیا مه‌زن، قورتال بکهت، دم بؤ دهمن بؤ خوه بهر بهست چیکرینه و ژ یاسایین کۆمه‌لگه‌هئ خوه دور نه‌کهتیه، کار کرپیه بؤ پابه‌ندیا خوه یا عه‌قلی و حمزین خوه ههمی فه‌شارتینه، ئانکو ناستئ نهو ی بلند یئ کهسایهتیا وی، شیبایه هه‌تا رادهیهکئ باش، ناستئ نهو ی بئ کهسایهتیا نفیسهری سنووردار بکهت. بنتئ شیبایه ناستئ (نهو) ی و مک بېرهاتن بدهته خۆیا کرن، کهواتا لایهمنئ کپکرن و چه‌ساندنا دهر وونئ ل دهف نفیسهری د نهفئ کورته چیرۆکیدا رۆلئ خۆ گیرایه، کو نهف چهنده ژ ی ل دویف تیؤریا دهر وونشیکاریی، و مک لاوازیا دهر وونئ و دهر برینا ناستئ کهسایهتی، دهینه ل قه‌لمه‌دان.

٣، ٥. خواندنا ناستئ (نهو) ی بئ کهسایهتیا تاکهکسی د کورته چیرۆکا "پیلایا زیری" دا:

گوتنا هندهک په‌یقان و مک په‌یقین بئ په‌رده و کۆلانی بئ و مک "سه‌ر قۆز دای"، ب خوه نهف چهنده نالافه‌کئ باشه نه‌م بزانی لایهمنئ نهو ی بئ ناستئ کهسایهتی د نانا نهفئ نفیسینیدا، دهینه خۆیا کرن. ئانکو نفیسهری ب ریکا نهفئ ناستئ و لایهمنئ نهستی یئ خۆ، قیایه بگه‌هیت مه‌به‌ستا خوه یا ئۆرگانی یا حمزا جووتبونئ، ب نهفئ چهندئ ژ ی ناستئ نهو ی بئ کهسایهتیا نفیسهری دهینه پێش و نهف چهنده دبیت ب خوه نهو ی یه‌کئ بگه‌هینیت کو نفیسهری قیایه ب مفا و مرگرتنئ ژ ناستئ نهو و لایهمنئ نهستی

يى خۇ، دەنگى خۇە يى كپكرى ب رىكا ھندەك كەسايەتتيا دى يىن د ناڤا كورته چىروڤكىدا، بگەھىنئە جىھانا ژ دەرڤە "پىلاڤا زىررين" دا:

"...گەلەك جاران خۇە دقەلاست ژ بەر بەرتفك و سيفونن كۇكا، نەين مەزن و زارۇكان ب ھەڤرە تئوەرەكرن، دەمى مام نيسف مېخو دقئ رەوشى دە ددبىت تۆرەبوو و ژ مېخوئى ناڤلتر دبوو و دەست ب كرىتتىن و خەبەرىن كۆچەركى دكرن ھوون نزان نەو كىيە ھەى سەرڤوزدايىن سەر ڤوزدايىن، ئەڤەمى يە.. مېرەمى يە" (ھاجاتى، نيسماعيل سلیمان: ۲۰۰۸، ۱۳۲).

د ڤىرەدا ب رىكا ئاستى نەو، ھەزىن كپكرى دھىنە لادان و بەرھنگارىيا ئاستى ئەزى بلند دھىتەكرن و ب شىوهمەكى راستە و راست، ھەمى لایەنن نەپەنى دھىنە ئاشكرارەن. خەبەر دھىنە گوتن ئەڤ چەندە ب دىتتا تئورا دەروونشيكاريا (فرۆيد) ى ب خالەكا نەرىنى دھىتە پىناسەكرن؛ چونكى تاكەكەس ئەوان نەينن د ناڤا دەروونى خۇەدا دىنئەدەر و خۇە ژ نەخوشىين دەروونى ڤورتال دكەت. ئەڤ چەندە ژى يا گرېدايىبە ب ئاستى نەو يى كەسايەتتيا نڤىسەرى ب خۇەڤە ژى؛ چونكى داھىنا ھەر بەر ھەمەكى ئەدەبى دېتە ڤەرىژا كەسايەتتيا نڤىسەرى ب خۇە و نڤىسەر ب خۇە، بۆ خۇە ھندەك كەسايەتتيا ب پىخەمەت ئەوئ چەندى دئەفرىنئىت، دا دەنگى خۇە بلند بکەت و ئاراستەكرنا دەنگى دەروونى خۇە بۆ لایەنى بەرەمبەر، ئەڤ چەندە ژى دھىتە ئەجمەدان ب ئەڤان دەستەواژەيىن ھاتىنە گوتن، ئاستى نەو و لایەنى نەپەنى و كپكرى ب ئاوايەكى زۆر رۆن، دھىنە ئاشكرارەن.

۶،۳. خواندنا ئاستى (نەو) ى يى كەسايەتتيا تاكەكەسى د كورته چىروكا "رۆژانن ماسىكرى بچووك" دا:

سەرېورا زارۇكىنئى، ئېك ژ ئەوان سەر بۆرەنە يىن كو (فرۆيد) ى گرنگىپىداى. كو نڤىسەرى ب شىوهمەكى باش دانېندان پىكرىبە وەك دەمى دېژىت: "عەزۆيى ھەڤالى من يىن لڤلڤوك.. نە يى جەڤرە" ئەڤ چەندە ب شىوازمى باش بەھسى خۇە دكەت، لى بۆ ئەڤى چەندى خۇە دكەت كەسايەتتيا دووئى يى ڤەشارتى و رۆلى ددەتە كەسايەتتيا خۇە يان ئاستى نەو و بەرھنگارىيا ئاستى ئەزى بلند، ژ بۆ مانا لایەنى كپكرى خۇە:

"... عەزۆيى ھەڤالى وى يى مينا نجنيا لڤلڤوك و نەى جەڤر، ماسىهكى مەزن گرت. وەك ڤارەمانەكى سەرکەڤتى دناڤ گوندى دا بەھسى زىرەكى و شارەزايىا وى ھاتەكرن. بابى وى ل ناڤ زەلامان خۇە دكر و گۆت ھندى لاوكنى من ماسيا دگرت. ھىدى نەم ناخون ڤىجا نەم دھافىژن بەر كۆچكىن خۇە، باوەر بكن دلى وان ژى ژى رەش بوو.يە..." (ھاجاتى، نيسماعيل سلیمان: ۲۰۱۱: ۱۱۱).

د ڤىرەدا بۆ مە خۇيا دببىت كو سەرېورا نڤىسەرى يا زارۇكىنئى دھىنە پىش، ئەو ژى نەو دەمى كەسايەتتيا نڤىسەرى ل زارۇكىنئى گەھشتى ئارمانجداريا خۇە و ب رىكا ئاستى ئەزى بلند، تووشى تەپەسەرى بوى، ڤىيايە ب رىكا كورئى خۇە، ئەوان ئارمانجداريان بەدەڤەكەت. لى د ڤىرەدا رەڤتار دھىنە پىش و ئەو رەڤتارە نەھاتىنە كۆنرۆلكرن. ئەڤ چەندە ب دىتتا (فرۆيد) ى وەسا دھىتەدانان كو رەڤتارەين مروفى ل ژىر كۆنرۆلا نەو دەركەڤىت، ئەڤ چەندە يا گرېدايىبە ب لایەنى نەست (نەھوشيار) ىڤە. لى ئەڤ رەڤتارە ئەوئ چەندى دگەھىن كو كەسايەتتيا نڤىسەرى، دكەڤىتە ل ژىر گۆشەنىگايا ئاستى نەو يى زارۇكىنئيا خۇە يا ئارمانجدار.

۷،۳. خواندنا ئاستى (نەو) ى يى كەسايەتتيا تاكەكەسى د كورته چىروكا "بەنسىونا لاتا بلند" دا:

ئەو سەرپەرە بوونە ئەگەر ئێ هەندێ هەمی حەزێن نەیسەری ب ڕیکا ناستن ئەزێ ب لێند د ناڤا جەڤاکیدا بێنە کێکرن، ژ ئەگەر ئێ ئەوان نەخوێشێن ب سەر ئێ کەسایەتیا نەیسەری ھاتن ل دەمی زیندانێ دا توشبووی، ئەف چەندە ژێ راستە دەمی نەیسەری ژ یوار ئێ کەسایەتیا خوە ل سەر ئاڤاکری؛ ھەلبەت ئەف ژ یوارە ب کەتوار مەن توند و نەخوێش دەیتە پێناسەکرن و سەردەم ب خوە، سەردەمەکی خوینای دەیتە دانان بۆ مللەتی کورد؛ چونکی ل ئەوی دەمی حەزێن تاکێ کورد دەھاتە کێکرن و ژ ناڤەرن. ئەف چەندە ھەمی دێنە سەرپەر بۆ کەسایەتیا نەیسەری و ھیدی ھیدی کەسایەتیا نەیسەری د کەڤیتە د چارچۆڤەکی سنووردار کێدا و دبیته گۆشەگیر د ژیا نا خوە یا ناخوێد:

"... گوته ته نهفه نهجههکی وهسایه بێژمهته بخیرھاتی، بتنی بلا دەستپیکا ھەڤانیاسینا مە ئەف پرسە بیت تو چ رەنگی؟ تەگۆت: ماتو منا بێنی ئەز گۆمەلەکی بەفری مە و ژ نەشی بەفری مە و تەژی مەژێن مە ژێ خەن.. مینا گۆیزەکێن پەمبوی دەشتا سلۆپیا سپی نە.. لئ تو زوو پەشیمان بوو، چنکو تازە تە زانی نەجێن سۆرستانی شەفیدی د خەودە تو ھەنگافتی و چ شانین لەشی تە سپی نەھیانە و ھەموو یین سۆر و شین کێن..." (ھاجانی، نیسماعیل سلیمان: ۲۰۱۰: ۱۹۱).

ئەف چەندە راستە، دەمی کەسەک بەیتەگرتن و ئەشکەنجەدان ژ لایێ ھندەک کەسێن توند و بێ دلوڤانە. ھەلبەت ل ئەوی دەمیدا حەزێن تاکێ دەیتە کێکرن، ئەف چەندە ژێ ژ لایێ نەیسەری ھە ب شێمەکی راستەخوە دەیتە پێش، ژ ئەگەر ئێ گرتنا ئەوی و دەردە سەریا ھاتی سەری حەزا خەوێن ئەوی تارادەیکە و بۆ دەمەکی دیارکری دەیتە کێکرن کو دووبارە ئەف چەندە ژێ یا رەواپییە، ھندەک جارێن رەفتارێن مەروڤی ژێ بەیتە کێکرن و بەرەڤ لاوازپێڤە بچن، ھەلبەت بۆ دەمەکی دەستپێشانی کری و پەشتی ھەنگی ب ڕیکا ناستن ئەو، دەرپەرن ژ ئەوانا بەیتەکرن و بەیتە قەربوو و تێرکرن.

۸،۳. خواندنا ناستن (ئەو) ی یێ کەسایەتیا تاکەکەسی د کورتە چیرۆکا "میوژ" دا:

ھەلبەت ھەر وەکی مە بەری نوکە ناماژ مێدای، (سیگموند فرۆید) ی بابەخەکا مەزن ب ناستن ئەو یێ کەسایەتیا تاکەکەسی دایە و فەکولین یێ ل سەر کری و ب بەشەکی سەر مکیی تیۆرا دەروونشیکارییا ناڤەری دەیتە ل قەلمەدان:

"... گەلەك ژ میوژان حەز دکر، نەخاسە زەستانان تیشتا وی یا سوپی ھەکە خوشاف نەبا، وئ روژ ئێ ھەمووی مەدەئ خوە ل کەسی قەندەکر. ھەموو پایزان، مەنەك ژ کەتەك و سەوکین ھەژیران و دو خەنکار یێن میوژێن زەر و رەش دکرین، دگەل ھەندەك مەتایین دی یێن شرین؛ چنکو دوگزیین سالان ژ ھەڤێنا خوە مەزەنتر بوو نو گەلەك حەز ژ کولندێ زەر دکر نزانم کێ گۆتەبویێ ئەف مەتایە بۆ زەلامینی باشن..." (ھاجانی، نیسماعیل سلیمان: ۲۰۱۳: ۱۱۴).

ھەر دەما کیماسیەک ل جەم مەروڤی پەیدا بوو، ھەلبەت ب چ ڕیکا ھەبیت، دئ مەروڤ گەلەک پێکۆلان کەت ژ پێخەت گەشتنا ئەو خەوێ و ئەو ئارەزوویی، ب تاییەتەر ئەگەر ئەو ئارەزوویە یا گریدایی بیت ب لایەنی کریارا سیکسیڤە؛ چونکی ژ بەر ئەف چەندێ یا ناشرایە، دەمی زانایی بناڤەدەنگ یێ دەروونناسی (سیگموند فرۆید) لایەنی حەزا سیکس ب لایەنی سەر مکی یێ ژیا نا مەروڤی ل قەلمەدای، ھەلبەت ئەف حەزە ل دەڤ مەروڤی پەیدا دبیته ھەر ژ زارۆکینی تا مەروڤ دگەھیت داویا ژیا نی، ژ بەر ئەف چەندێ بۆ مە خۆیا دبیته، د ناڤا ئەف کورتە چیرۆکێ دا، ناستن (ئەو) یێ کەسایەتیا نەیسەری، لایەنی سەر مکییە. ھەلبەت کەسایەتیا نەیسەری لگەل کەسایەتین دیتەر تێکەل دبیته، ژ بەر ئەف چەندێ ئەگەر ئەم بەری خوە بەدینە لایەنی کەسایەتی، دئ بۆ مە خۆیا بیت کو سەر جەم ڕویدان و کارساتین ھاتینە سەری، ب خوەڤە دگرت. د ناڤا کورتە چیرۆکا "میوژ دا"، کەسایەتیا نەیسەری ب کەسایەتیا کێکری دەیتەدانان، ئەو ژێ ژ بەر چەند ئەگەران کو نەیسەری

نهغیت لایهغی خوه یی قهشارتی بکهته د ناغا دؤخی هوشیاریندا، لی حمزین نموی بین سیکسی بین قهشارتی ب شپوهمه کی دی دهغته زانین، نموی ژی ژیر خوه کومکرنا لایهغی شریناهییی، کو سهرمرای تمهغی وی، ژ بی ههغزینا نموی مهنتره، لی ههولدهت ژ لای کریرا سیکسیه، خوه بهیز بیخیت، نمونه بو نهغی چهنی ژی نموه کو پهنای دبهته بهر نهغان خوارنین زهستان بین ومک: (منویژ، کتک، کولند و خوشاق..). نهغ په یفه د بناغی خوه دا هه بونا سیکس ل دهغ مروقی زیده دکهن. لی نفیسمری ب ناوایه کی نهراسته خوه یی باسکری. نموی ژی ژیر لایهغی کومه لایهغی خوه، لایهغی کپکرنی قهشیریت و همدلژیریت. زانیارین راسته وراست نادهته خویاکرن بو لایهغی بهرامبر، نهغ چهنده ب لایهغی د مروونی دهغته پیناسه کرن، لی دقیت جوره ههغگونجاندنمکی دناغهرا دوو لایهغادا پهیدا بکهته کو نموی ژی، لایهغی حمزا خومتیرکرنی و حمزا خوه گونجاندنی لگمل گوملهگه هی خوه دایه. لی با زانایه لایهغی نه هوشیاریا مروقی، ههمی لایهغی زانیاری و نارمرویین تیدا هاتین نهغامدان. ومک ژورمکی دهغته پیناسه کرن و نموی ژوره ب ژورمکا تاری دهغته دانان و نیاسینا نهوان نهغین ب لایهغی د مروونقه، بهینه ناشر اکرن کو هندهک یا زمحهته و کار بو دقیت بو نیاسینا نهوان نهغینیان.

۴. پهروانیز:

* نفیسمر "نیماعیل سلیمان نیماعیل یی ناغدار" نیماعیل هاجانی "ال سال (۱۹۶۳) ل باژیری سیمینلی ژ دایکوبویه. باومرنامیا به کالوریوسی ب نه دمی ننگلیزی ل زانکویا دهوکی و مرگرتیه و باومرنامیا ماستری د نه دمی کوریدا، ل زانکویا ماردين نارتوکلوی و مرگرتیه.

نفیسمر خودانی چهنین بهرهمین چاپکریه، ژ نهوان بهرهمان بهرهمین کورته چیروک "نالینا کهمانجی، شها فرشته رهغین، میدانا کوچکا، کفی پیری و پشیکین سته مبولی ژی له غرن"، ههرموسا چهنین بهرهمین ناغیری هاتینه و مرگيران بو زمانی عمرمی و ننگلیزی، ههژی گوتنیه، نفیسمر هاجانی نهغنامی نیکهتیا نفیسمرین کورده و ههرموسا د نهادا، ریفهبرری ریفهبرریا رهوشنبری و هونهریه، ل همریمداریا سیمینلی. (نیماعیل، هاجانی: ۲۰۱۹: ۴).

۵. نهغجام:

۱- حمزا گه هشتنا ب رهگهزی می ل دهغ نفیسمری، ب هاریکاریا ناستی نموی و لایهغی نهستی یی میشکی، ب ناوایه کی ناشر اکرن د ناغا نهغان کورته چیروکاندا یی ناشرکرایه.

۲- ههستکرن ب لایهغی نه نارامیا د مروونی، و ههولدانا دهربرینا نهوانا ب ریکا نهست و ناستی نموی یی کهسایهتیا ناغیری، د نهغان کورته چیروکاندا یا ناشرکرایه.

۳- زاروکینیا نفیسمری یا کپکری ژ لای ژ دهستدانا حمزانه و تهپهسرکرن ناستی نموی یی ناغیری، یی ناشر اکرن و کاریگری لسر نفیسین نفیسمری کرینه.

۴- بکارهینانا پهغین بی پرده یا "سیکس"، ب شپوهمه کی بهر فراوان و لادانا ژ لایهغی کومه لایهغی، یاسا، و دابو نهغیت د ناغا نهغان کورته چیروکاندا، رهغهغهانا خوه ههه کو نهغ چهنده ژی، ل دویف تیورا د مروونشیکاری یا "فروید" ی و لایهغی نهستی و ناستی (نموی یی کهسایهتیا وی، خالهکا نهغینیه).

۶. لیسته یا ژندهران:

یہرتووک

زمانی کوردی:

1. ئاسنۇن، پۇل ئۆزۈن، (۲۰۲۱)، فەرھەنگى شىرۇقەمكىرنى فېرۇز، وەرگىزان، ولېد عومەر، چاپا ئىككى، سلىپمانى، ئافەندا رەھەند.
2. ئىسماعىل، ھاجانى، (۲۰۱۹)، ئالىنا كەسەمچى كورەتە چىرۇك، چاپا ئىككى، چاپخانا ھوار-دھوك.
3. ئېھلى، نعمت الله حامد، (۲۰۰۷)، ئاوازىن خامى، چاپا ئىككى، دھوك: چاپخانىا ھوار.
4. ئاتانى، مەممەد و زەكى، شىيار، (سال؟)، دەرۋازىك بۇ مېتودەمكىن رەخنى ھوچەر.
5. ھوسىن، ھىمەد، (۲۰۲۰)، ئەدەبىي نوبى كوردى (لىكولىنەمە و رەخنەپراكتىكى)، چاپا ئىككى، ھەلىز.
6. ھىسەن، ھىمەد، (۲۰۰۷)، دەرۋازىك بۇ رەخنى ئەدەبىي كوردى، چاپا ئىككى، دھوك، چاپخانىا خانى دھوك.
7. ھەممەد، يوسوف عوسمان، (۲۰۰۴)، دەرۋازانى (تار، لىكولىنەمە و شىكردنەمە) چاپا يەكەم، كوردستان، ھەلىز، چاپخانىا رەنج.
8. ھاجى، عەبدى، (۲۰۰۸)، چەند ئىوركىن ئەدەبىي، چاپا ئىككى، ھەلىز، چاپخانا ھەجى ھاشم، دەرگەھى سېرىزى بى چاپ و ھەشەن.
9. رەسول، ھەلمەت بابىز، (۲۰۱۲)، رەھەندى دەرۋونى لە چىرۈكەمكىن شىرزا د ھەسەندا، چاپا ئىككى، ھەلىز، چاپخانىا موكرىنانى. دەرگەھى موكرىنانى.
10. زىباب، ئەبو عوبەيدە عەبدوللا، (۲۰۱۳)، رەنگەمەدانا پۇست مۇدىرنىزمى د ھوزانا كوردىدا، چاپا ئىككى، ھەلىز، چاپخانا ھەجى ھاشم.
11. عەزىز، عەزالدېن ئەھمەد، (۲۰۱۴)، بىنەمەيەمكىن دەرۋونى گەشتى، چاپا پېنجى، ھەلىز، چاپخانا رۇژ ھەلات.
12. عەبدولرحمەن و ئەسەمەد، (۲۰۱۷)، دەرۋازىك بۇ رەخنى ئەدەبىي، چاپا ئىككى، ھەلىز، چاپخانا ھىقى، دەرگەھى ئالبەند بى ھەشەن.
13. عەبدوللا، پېشەرە، (۲۰۱۳)، دەرۋونشېكارى شىعر، چاپا ئىككى، چاپخانا ھەجى ھاشم، ھەلىز.
14. قەسەمچەنە، كەرىم شەرىف، (۲۰۰۵)، سايكولوژىي گەشتى، چاپا ئىككى، سلىپمانى، چاپخانا دىلان.
15. مەلازادە، ئىۋار مەممەد، (۲۰۱۶)، ئالى و سايكولوژىي شىعر، چاپا ئىككى، ھەلىز، چاپخانىا رۇژ ھەلات، ئاومەندى ئاۋىز.
16. مەستەفا، يوسوف ھەممەد صالح، (۲۰۱۹)، كەسەمەتى و سەۋەشتى مەۋق، چاپا ئىككى، ھەلىز، چاپخانىا ئەكادېمىي كوردى، ھەلىز.
17. گەردى، سەردار ئەھمەد، (۲۰۱۰)، ئىۋار ئەدەبىي، چاپا ئىككى، ھەلىز، چاپخانا ھەلىز.
18. وېنېستېر، راجىز، (۲۰۰۶)، تۇرۇنەمە ئىۋرى ئەدەبىي (پېنناسەمەكى پۇخت)، ز. عەبدولخالىق يەغقوبى، ھەلىز، دەرگەھى موكرىنانى.
19. ياسىن، ئەھمەد، (۲۰۱۵)، بىنەمەيىن رەخنى ئەدەبىي د رۇژنامەيە دھەقرا بادىنان دا (رۇژنامەيە وار وەك نەمۇنە، چاپا ئىككى، چاپخانا خانە، كوردستان، دھوك.

زمانہ عہد ہی:

20. التكرلي، نهاد، (١٩٧٩)، اتحاهات النقد الادبي الفرنسي المعاصر، ط ١، منشورات وزارة الثقافة والفنون، دار الحرية الطباعة، بغداد.
21. الشورجي، نجيلا عمباس، (٢٠٠٣)، المشكلات النفسية الأطفال وأسبابها - علاجها، ط الأول، دار النهضة العربية، عبدالخالق ثروت القاهرة
22. يونس، محمد، (٢٠٠٤)، مبادئ علم النفس، ط الأولى، دار الشروق للنشر والتوزيع، الأردن، عمان.

ب زمانہ فارسی:

23. شمیس، سیروس (دکتر)، ۱۳۸۳، نقد ادبی، چ: چهارم، تهران، انتشارات فردوس.

ب زمانہ ئینگری

- John Baker (1981), *Farm Broadcasting: The First Sixty Years*, Iowa State University. .24

گؤقار:

ب زمانہ کوردی:

گوفارا یہیث:

- 25- گولی، نسرمدین نبیراھیم. ژماره، (۷۳: ۲۰۱۶)، گوڤارا پیف ژماره (۷۳).
26- نوری، ھیرش تاھر، ژماره، (لایمر ۸۶: سال ۲۰۲۳)، گوڤارا پیف ژماره (۹۳)

- 27- هاجانی، نیسماعیل سلیمان، (۲۰۰۶)، گوڤارا پهیف ژماره، (۳۷).
- 28- هاجانی، نیسماعیل سلیمان، (۲۰۰۶)، گوڤارا پهیف ژماره (۳۹).
- 29- هاجانی، نیسماعیل سلیمان، (۲۰۰۷)، گوڤارا پهیف ژماره (۴۲).
- 30- هاجانی، نیسماعیل سلیمان، (۲۰۰۸)، گوڤارا پهیف ژماره (۴۵).
- 31- هاجانی، نیسماعیل سلیمان، (۲۰۱۰)، گوڤارا پهیف ژماره (۵۴).
- 32- هاجانی، نیسماعیل سلیمان، (۲۰۱۱)، گوڤارا پهیف، ژماره، (۵۷).
- 33- هاجانی، نیسماعیل سلیمان، (۲۰۱۳)، گوڤارا پهیف ژماره (۶۳).
- 34- وه هاب، یهحیا، (۲۰۲۳)، گوڤارا امان، ژماره (۳۰۶).

گوڤار ب زمانن عمره بی

- 35- راجی، فاطمه عمران، (۲۰۱۴)، مجله كلية التربية الاساسية، جامعة بابل، المجلد (۱)، الرقم (۱۶)
- 36- الکرکی، وجدان خليل عبدالعزيز، (۲۰۱۳)، مجلة كلية التربية، جامعة عين شمس، الرقم (۳۷) الجزء الثالث مصر.

قراءة لمستوى الوعي الباطني (Id) المتعلق بوعي الفرد في قصص (إسماعيل سليمان هاجاني) في مجلة (بيف) - حسب نظرية التحليل النفسي لفرويد.

سکفان إسماعیل محمد*، أ. د. شقان قاسم حسن

قسم اللغة الكردية، كلية التربية الأساسية، جامعة زاخو، إقليم كردستان، العراق

الكلمات المفتاحية | نظرية التحليل النفسي، الشخصية، مستوى الوعي الباطني، فرويد، اسماعيل هاجاني.

<https://doi.org/10.51345/v36i1.1045.g525>

الملخص:

يتمتع كل شخص بخصائص نفسية خاصة به في الوجود تميزه عن غيره من الأشخاص في المجتمع والبيئة المحيطة به، وخاصة عند الحديث عن جانب الوعي الباطني (Id)، والذي يعتبر من إحدى التقسيمات الثلاثة لنظرية التحليل النفسي لفرويد -الوعي الباطني (Id)، الأنا العليا (Super Ego) وأنا - (Ego) إلى الشخصية الكارزمية للفرد، الذي يلعب دوراً بارزاً في تجاوز الحدود الاجتماعية والدينية والرقابة والتعامل مع رغبات الفرد في إقصاء الحجل والمبادئ. قد تطرأ بعض المشاكل في طريق فهم وتحليل شخصية تلك الأشخاص أثناء تحليل أي عمل أدبي حسب الأسئلة والمسائل المتعلقة بالحالة النفسية للشخص وكيفية الوصول للأهداف المنشودة، في هذه الحالة نظرية التحليل النفسي لفرويد والتي تعد من إحدى النظريات التي تبحث في شخصية الكاتب وأشخاص أعمال الوعي الباطني؛ يبين لنا الهدف والرسالة المخفية للكاتب. بالطبع مستوى الوعي الباطني (Id) الذي يعتبر مخزناً لجميع الأهواء والرغبات المتنوعة المكتوبة في نفسية الإنسان، منذ صغره، يجسد ذلك السر وتلك المسائل ويبحث في تلك الزوايا، التي تمت كتبها لدى الكاتب طوال حياته والتي تنعكس خلال أبطال وشخصيات أعمال الوعي الباطني .

أختير هذا البحث باسم (قراءة لمستوى الوعي الباطني (Id) المتعلق بوعي الفرد في قصص (إسماعيل سليمان هاجاني) في مجلة (بيف) - حسب نظرية التحليل النفسي لفرويد - (وطبق عليه مستوى الوعي الباطني (Id) المتعلق بوعي الفرد. لذا يظهر لنا الجانب الظاهر والجانب المكبوت لدى الكاتب، والحالة النفسية التي كتبت وقمع فيها أهوائه ورغباته في مختلف مراحل حياته السابقة وكيفية إنعكاس تلك الجوانب كافة في قصصه القصيرة في مجلة (بيف).